

МАРИНА СОРОКИНА, РУССКИЙ АДРЕС БЕЛГРАДА:
ПРОФЕССОРА БЕЛГРАДСКОГО УНИВЕРСИТЕТА.
МАТЕРИАЛЫ К БИОГРАФИИ.

Москва: Дом Русского зарубежья имени Александра
Солженицына, 2021, 196.

Руском емиграцијом научници у свету почињу да се баве још 50-их и 60-их година прошлог века. Код нас, без обзира на то што је Београд спадао у пет највећих центара руске емиграције уз Берлин, Праг, Париз и Харбин, овом феномену истраживачи почињу да поклањају више пажње тек крајем 90-их година прошлог века. Научнике у свету и код нас интересовале су разне теме, бавили су се различитим областима руске емиграције, али још много тога треба истражити. Нарочито велико неистражено поље је архивска грађа.

Књига Марине Сорокине *Руска адреса Београда: професори Београдског универзитета. Материјали за биографију (Русский адрес Белграда: профессора Белградского университета. Материалы к биографии)*, објављена 2021. године у Москви, представља значајну коцкицу у стварању потпуније слике феномена руске емиграције у Краљевини СХС/Краљевини Југославији.

Ова студија руске научнице је својеврстан речник, односно енциклопедија руских емиграната – наставника и професора који су предавали на Београдском универзитету и његовим филијалама у Краљевини. Тако књигу дефинише и сама ауторка у својеврсном предговору који носи назив „Од аутора“ (стр. 8–12). За њу овај речник представља материјал који ће бити преточен у будућу енциклопедију *Руска дијаспора Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (КСХС)/Краљевине Југославија*. На истом месту руска научница наводи да је књига настала у оквиру научноистраживачког пројекта Дома руске дијаспоре „А. И. Солжењицин“ *Простори заједничког памћења: историјско наслеђе руске дијаспоре у Европи*.

У свом уводу М. Сорокина истиче како није она прва која се бави руским емигрантима који су радили на Београдском универзитету. Помиње да је М. Јовановић у својој књизи *Руска емиграција на Балкану* писао о неизбрисивом трагу који су руски емигранти оставили у нашој науци и култури. Он помиње више од 70 руских професора и научника који су радили и живели на нашим просторима, али не наводи њихова имена. Толико професора наводи и М. Сорокина. У уводу ауторка помиње и остала истраживања повезана са овом темом. За будуће истраживаче биће од великог значаја студије објављене на територији Руске Федерације, а које су нашој научној јав-

ности недовољно познате. Ово се нарочито односи на дисертације које су о овој теми одбрањене на руским универзитетима.

У уводном делу ауторка је дефинисала предмет свог рада, али се није ограничила хронолошким границама у оквиру којих га посматра. Иако нема јасно дефинисаних хронолошких граница истраживања, може се рећи да су оне заправо дефинисане посматрањем и тумачењем самог биографског приступа. У складу са америчким тумачењем биографске методе, које је касније постало распрострањено и у Европи, а којег се придржава М. Сорокина, сматра се да је за дефинисање нечије националне припадности битно место рођења. Тако су у књизи представљене биографије 70 руских научника, рођених у Руској империји¹ пре 1917, а који су после 1917. у пролазу или трајно боравили на нашим просторима и који су у емиграцији барем један семестар били у неком од наставних звања на неком од факултета Београдског универзитета.

Предмет истраживања су представници прве генерације руских емиграната, рођених у Руској империји пре Октобарске револуције, њихово образовање и каријера између два светска рата, а који су држали наставу на Београдском универзитету. Ауторка се труди да буде доследна када је о овом принципу реч у свом истраживању. Међутим, у једном случају примећујемо одступање. Када је породица Тарановски у питању, видимо да у оквиру прве генерације постоји заправо подела на две: на оца Фјодора Васиљевича Тарановског, професора Правног факултета у Београду, који се родио у Русији и своје образовање стекао тамо, и сина Кирила Фјодоровича Тарановског, који је само рођен у Русији, а који је своје образовање стекао у Краљевини СХС/Краљевини Југославији и касније постао доцент на Филозофском факултету.

Важно је напоменути да је свака биографија наведена по истој структури независно од звања предавача и дужине предавања на факултету. Ограничавајући фактор је понекад био само недостатак података иако се биографска грађа темељи на руским и страним архивским материјалима, интернет сајтовима, научноистраживачкој литератури. Свака биографија је дата као енциклопедијска одредница.

На почетку биографије наводе се датуми рођења и смрти, као и место рођења и смрти. Датуми се најчешће наводе по Грегоријанском и Јулијанском календару, али на неким местима, најчешће када се ради о датуму смрти, наведен је само један датум, пошто ауторка на основу доступних података није била сигурна о ком календару се ради. Врло ретко је наведена само година смрти без датума.

Биографија сваког професора, у складу с могућностима и информацијама које су ауторки биле доступне, садржи следеће податке: пуно име;

---

¹ Изузетак представља Ј. Н. Вагнер који је рођен у Напуљу, али се школовао у Русији и тамо је и живео као дете.

датум рођења с наведеним местом и смрти; образовање (средње и високо); специјализација, постдипломске студије, научна интересовања; научна звања; радна места непосредно пре емиграције; датум и околности под којима је особа емигрирала; звања и радна места у емиграцији; место где је особа сахрањена. Овако структуриране биографије садрже и непроцењиве успомене научника и податке о литератури о њему, архивску грађу (најчешће је реч о пријави за странце који су боравили на територији Краљевине), као и податке о некролозима.

Уколико је научник наведен у студији учествовао у раду још неких институција у емиграцији, научница је и на то скренула пажњу.

Свака биографска јединица је употпуњена фотографијама. На почетку се обично налази портрет научника. Ако га ауторка није пронашла, на почетку се налази фотографија надгробног споменика или плоче. Уколико постоји портрет, онда је фотографија гробног места на крају чланка. Ретке су биографије без фотографија, које су веома драгоцене.

Биографије нису истог обима: обухватају од неколико пасуса до неколико страна. На обим одређене биографије утицала је доступност информација и података.

Ауторка студије се трудила да нико од предавача и професора не остане заборављен. На основу биографија се види да је велики број емиграната дошао код нас с већ стеченим знањима у својој отаџбини, да су били врло образовани и да су све то несебично поделили с нама.

Без обзира на постојање и других студија, посвећених овој теми, књига М. Сорокине битна је за проучавање историје руске емиграције не само код нас него и у другим земљама, зато што попуњава једну велику празнину везану за професоре Београдског универзитета. Ауторка нам на једном месту доноси податке о свим руским професорима који су предавали на Београдском универзитету, поседује богату архивску грађу и фотографије. Сигурни смо да ће ова студија бити важно полазиште за многа будућа истраживања.

Бојана Сабо*

Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистику
bojana.sabo@fil.bg.ac.rs

* <https://orcid.org/0009-0007-2915-5558>